

Jak by měl vypadat rok budoucího školáka?

Ať si ještě užije bezstarostné dětství, myslí si někteří rodiče. Přibývá ovšem těch, kteří souhlasí s názorem, že se dítě už musí připravovat na povinnosti školáka, jinak pro ně bude přechod do první třídy příliš náročný a možná i méně úspěšný. A velké naděje ohledně přípravy vkládají do mateřské školy.

I poradenská psycholožka PhDr. Ivana Halíková říká, že jde o zlomové období a že by poslední rok před školou mělo dítě strávit ve školce nebo v přípravném ročníku základní školy. „Od letošního roku v něm nemusejí být jen děti s odkladem školní docházky nebo ty ze znevýhodněného sociokulturního prostředí,“ vysvětluje. Přípravné mikrotřídy zřizované při ZŠ se ale zdaleka netýkají takového počtu dětí jako předškolní rok v mateřské škole. V čem tedy může školka pomoci a kdy už supluje práci rodičů?

Zvykej si poslechnout

Ještě před několika lety by možná psycholožka začala v souvislosti s předškolní přípravou hovořit především o jemné motorice nebo o matematických představách. Dnes ale říká: „V poslední době jsou děti velmi málo ochotné akceptovat vyšší nároky.“ Myslí tím samozřejmě nároky přiměřené věku a zákonitostem dětského vývoje, které by měly přirozeně narůstat.

„Dnešní děti jsou z domova méně připraveny na to, aby čelily vnějším požadavkům a vyrovnávaly se s nimi. Jsou spíš zvyklé na umetání cestíček a protektivní přístup ze strany rodičů. Poslední rok před nástupem do školy by jednoznačně měly být vystaveny frontálnímu vedení, tomu, že musejí odložit své bezprostřední přání, že se musejí zařadit do nějaké skupiny a pracovat, i když zrovna mají nápad dělat nebo říkat něco úplně

jiného. Naše školství je postavené na skupinovém vzdělávání – a v předškolním roce je nejvyšší čas, aby se dítě naučilo respektovat, že je členem skupiny a musí v ní pracovat. To vidím v poslední době jako velký problém, děcka jsou z rodinného prostředí mnohem víc podporována ve spontánnosti než v dodržování pravidel,“ konstatuje doktorka Halíková.

Aby děti pěkně mluvily

Další oblastí, které by se měla věnovat pozornost v posledním předškolním roce, jsou řečové dovednosti. „Dnes běžně špatně mluví i děti,

Konference pro mateřské školy

Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, Česká pedagogická společnost a Asociace předškolní výchovy zvou na celostátní konferenci **Retrospektiva a perspektiva osobnostně orientovaného pojetí výchovy v teorii a praxi**. Konference se koná na počest životního jubilea prof. PhDr. Zdeňky Heluse, DrSc., v termínu **15. a 16. 10. 2015**. Podrobné informace o místech konání konferenčních dnů a také přihlašovací formulář naleznete zde: <http://www.pdf.cuni.cz/index.php?cat=konference>.

kteří k tomu v podstatě nemají žádný důvod, nemají v pravém slova smyslu vady řeči. Jejich řeč není jen z domova dostatečně cvičená. Mají problém s výslovností, ale i se slovní zásobou. Jsou evidentně bystré a chytré, bohužel řeč je jejich okolím hodně podceňovaná," upozorňuje odbornice.

Předškolní rok je podle ní tím posledním, kdy by si měla učitelka ve školce udělat inventuru řečových dovedností a vyzvat rodiče, aby navštívili logopeda, pokud k němu ještě nechodí. „Ř nebo R se dá napravit za dvě tři návštěvy, ale sykavky ne, měkčení už vůbec ne. A velký problém je, když je L posazené dozadu nebo dítě ještě neříká K – patlavost bývá zpravidla vícečetná," dodává a pokračuje: „V oblasti rozvoje řeči může školka hodně pomoci především ve vhodném navedení rodičů. Doporučovala bych, aby byly ve školce na nástěnce volně dostupné kontakty na logopedy v místě bydliště. Spousta školek se v současné době snaží pomoci ke zlepšení řečových dovedností dětí tím, že zve přímo do školky logopeda, který tu dělá v rámci dopoledního programu s dětmi nápravy. To je trend, před kterým bych trochu varovala. Základní problém totiž je, že u takové nápravy řeči není přítomen rodič. Tím pádem odpadá cvičení doma s mámou nebo s tátou – a fixace hlásky, kterou logoped nahodí, neproběhne.“

Návštěvu logopeda ve školce vidí doktorka Halíková jako vhodnější spíše u dětí v nižších ročnících, kde jde o formu jazykové průpravy. Ale pokud nemá dítě upravenou řeč poslední rok před nástupem do školy, je daleko efektivnější, když nápravu vnímá rodič jako svoji povinnost, aktivně se do ní zapojí a denně s dítětem doma trénuje. Motivovat rodiče můžeme například poukázáním na to, že špatná výslovnost je ve škole podstatný handicap. „Když si totiž něco špatně řeknu, je malá šance, že to správně napíšu," vysvětluje odbornice.

„Řečová výchova má svou nezastupitelnou roli v rozvoji komunikačních schopností dětí a právě úroveň řečových schopností je také jedním z důležitých znaků psychické a fyzické zralosti dítěte při jeho nástupu do školy," doplňuje psycholožka Bc. Růžena Harmáčková. „V praxi se odborníci setkávají se vzrůstajícím počtem poruch komunikace u dětí. Příčiny jsou nejen v nesprávném řečovém vzoru nebo v nižší sociokulturní úrovni rodiny, ale současná doba navíc nabízí stále širší využívání moderních technologií v oblasti komunikace, což s sebou nese výhody, ale i určité problémy. Děti dokážou dobře technicky komunikovat s počítačem a mobilním telefonem, ale ne už tak mezi sebou, s rodiči, učiteli a širším okolím. Jejich řeč je zkratkovitá s malou slovní zásobou. Do řečové výchovy se zařazují různá cvičení ve formě her pro rozvoj paměti, myšlení, fantazie, vnímání zrakového, sluchového. Průzkumy ale ukazují, že téměř každému pátému dítěti je odkládán nástup do školy o rok. V současné škole jsou více rozvíjeny encyklopedické znalosti a velmi málo se rozvíjí řeč, o které si myslíme, že se sama rozvine a pokud se nerozvine, lze ji napravit.“

Co slyšíš na konci?

Další oblastí, které je třeba v předškolním roce věnovat pozornost, je zraková a sluchová percepční zralost. Ve zrakové oblasti to znamená, že je dítě schopné rozlišit podobně vypadající tvary. „Pokud se mu budou ve škole plést, znamená to problém při rozlišování písmen, které se liší v detailech, například p-b-d, g-q, ale i a-e. U sluchového vštípení a rozlišování je důležité, jak dítě slyší sled hlásek. Na tom je závislé, jak píše," říká psycholožka Halíková.

Dítě by se před nástupem do školy mělo dobře orientovat v tvarech a mělo by poznat první a poslední hlásku ve slově. „Nemusí poznávat složité

slovní útvary, jako je třeba slovo skrz, ale koncovou hlásku například ve slově kolotoč, by poznat mělo. Mělo by umět vytleskat slovo z hlediska slabik a poznat sluchem, jestli jsou dva útvary stejné nebo ne, třeba din-dyn, které se liší v měkčení," vysvětluje a připomíná, že v těchto oblastech může mateřská škola se svým programem předškolní přípravy velmi účinně pomoci. Konečně se dostáváme i ke zmíněným grafomotorickým dovednostem, matematickým představám apod. Materiály pro práci s dětmi i na domácí procvičování mívají školky běžně k dispozici. I tady samozřejmě platí, že dítě obvykle nechce dělat to, co mu nejde. A doma mu to rodiče často odpustí. Přesto právě tyto činnosti by mělo trénovat víc než ty, v nichž je úspěšné.

Doktorka Halíková proto navrhuje, že by „domácí úkoly" v pracovních listech, které děti v předškolním roce dostávají, mohly být individualizované právě podle toho, co které dítě potřebuje trénovat. „Holčičce, která pořád, a navíc pěkně kreslí, je zbytečné dávat domů cviky na rozcvičení ruky. Možná by měla dostat spíš něco k nácviku předpočetních představ. Práce s předškolní třídou může být pro pedagožku velmi pestrá," dodává.

Mluvíte s rodiči

Na schůzkách s rodiči by podle doktorky Halíkové mělo zaznít, že naprostá bezstarostnost v předškolním roce postupně končí – a že je to velmi užitečná prevence školního selhání. „Určitě bych rodiče maximálně motivovala a posouvala je k odpovědnosti za to, co dítě předvede u zápisu, případně u vyšetření školní zralosti," říká psycholožka.

Jak rodiče na takové sdělení reagují? Různě. „Jedním extrémem jsou rodiče, kteří jsou u vytržení, jak je jejich potomek úžasný, a téměř nejsou schopni ho jakkoli usměrnit. Setkávám se i s druhým extrémem. S rodiči, kteří chtějí dítě za každou cenu dostat do školy, i kdyby pro ně byl objektivně vhodnější odklad školní docházky. Velmi často jim jde o změnu režimu – ze školy může jít samo nebo se srouzencem, zatímco ze školky ho musí rodič vyzvednout. Jednala jsem například s otcem lékařem, který chtěl pro své dítě superpředčasný nástup do školy, protože starší děti v rodině už byly školáky a školka evidentně nezapadala do režimu rodiny. Jiní vzdělaní rodiče naopak chtějí, aby jejich dítě vstupovalo do školy co nejstarší a co nejlépe připravené, aby bylo úspěšné. Snažíme se školkám pomáhat, mnozí psychologové dělají na podzim besedy s rodiči ke školní zralosti, kde jim říkají, co mají doma cvičit, doporučují materiály, s nimiž pracovat. Nabídka na trhu je velká, ale někdy trochu navařená z vody, zaplatí se hořentní suma za nic, přitom je spousta šikovných materiálů, s nimiž máme dobrou zkušenost," uzavírá doktorka Halíková. ■

PhDr. Daniela Kramulová

Knižní tip

Už brzy půjdu do školy

Kniha nabízí soubor cvičení a pracovních listů, který je určen dětem ve věku 5–7 let, jejich rodičům a učitelům mateřských škol a přípravných tříd při základní škole. V knize najdeme cvičení na rozvíjení zrakového a sluchového vnímání, dále prostorové a pravolevé orientace, předčíselných představ i geometrických tvarů a grafomotorických dovedností dítěte. Knihu napsaly Iva Košek Bartošová a Blanka Křováčková, ilustrovala Patricie Koubská a zakoupíte ji na obchod.portal.cz.